

Bilay L..I.

PEDAGOGICAL COURSES CURRICULUM CONTENT OF POLTAVA PROVINCE
(END OF THE XIXTH – BEGINNING OF THE XXTH CENTURY)

Based on the analysis of historical – pedagogical literature and archival sources the author found that in the second half of the XIXth century a network of educational establishments was created to train primary school teachers in Poltava province. The main element in training teachers were teaching courses. The article reveals the content of the curriculum of teacher training courses and main methods and forms that were used in training teaching staff, main activities in the teaching courses of all types in Poltava province in the late XIXth – early XXth century. Based on the analysis of historical and pedagogical literature special tasks were identified that formed all types of educational courses to prepare primary school teachers. Active spreading of ukrainianization in the late XIXth – early XXth century significantly influenced teachers training of on the pedagogical courses. The libraries which were being actively opened on the territory of Ukraine, significantly increased the number of books and textbooks written in the Ukrainian language . Particular attention was paid by teachers on the issue of need for education in primary schools in native language , upbringing of children in the classroom and extracurricular activities by means of folk poetry , history, art, everyday life. In the given article the author highlights the main forms of training teachers for primary schools: classroom, extracurricular and pedagogical practice. In summary, the author stated that teacher training was provided by a combination of forms and methods of training on pedagogical courses in the late XIXth – early XXth century, which contributed to the acquisition of pedagogical knowledge and skills and development of professional and personal qualities of teachers as well.

Key words: content, curriculums, pedagogical courses, training teachers, Poltava region.

Рецензент: Слюсаренко Н.В.

УДК 37.017.92/93 (477) «18/19»

Єршова Л.М.*

**КОНФЛІКТ ВИХОВНИХ ІДЕАЛІВ У ЛИСТАХ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ЕЛІТИ УКРАЇНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.**

Пропонується аналіз теоретичних та емпіричних пошуків виховного ідеалу в листах педагогічного змісту інтелектуальної еліти України ХІХ – початку ХХ ст.

Досліджується природа конфлікту ідеалів, відрефлектованих представниками різних ідеологічних векторів розвитку українського суспільства.

Відстежуються педагогічні наслідки незбалансованості виховних намірів держави, духовних потреб інтелектуальної еліти і соціальних очікувань різних верств підросійської України зазначеного періоду.

Ключові слова: виховний ідеал, листи педагогічного змісту, конфлікт ідеалів, підросійська Україна.

Необхідність урахування історико-педагогічного досвіду формування в Україні виховного ідеалу вимагає розширення джерельної бази, малодослідженим компонентом якої є епістолярна спадщина інтелектуальної еліти України ХІХ – початку ХХ ст.

Епістолярії були предметом дослідження багатьох гуманітарних і суспільних наук: педагогіки (Л. Вовк, О. Губко, В. Дьоміна, Е. Днепров, Д. Мартиненко, Є. Пасічник, Л. Петренко, О. Сухомлинська), філософії (Л. Гусякова, П. Клакін, М. Каган), історії (В. Сметанін, І. Старовойтенко, Ю. Шаповал), лінгвістики, психолінгвістики, соціолінгвістики та психології (М. Білоус, С. Богдан, Е. Ветрова, О. Геращенко, Т. Дрідзе,

* © Єршова Л.М.*

Н. Журавльова, Т. Зоріна, Г. Костюк, Л. Кулішенко, К. Ленець, О. Леонт'єв, Ю. Лотман, В. Передрієнко, М. Пилинський, І. Фокіна, І. Черкез), літературознавства (П. Волинський, В. Гладкий, Р. Гром'як, А. Гуляк, О. Дей, І. Дорошенко, В. Дудко, С. Єфремов, С. Кальченко, В. Кузьменко, І. Паперно), культурології, народознавства, мистецтвознавства (М. Дмитренко, А. Крат, М. Коцюбинська, Н. Кузякіна, П. Ротач) та ін. Однак проблема виховного ідеалу в них представлена фрагментарно і потребує додаткового дослідження.

Метою даної статті є аналіз змісту педагогічного епістолярію ХІХ – початку ХХ ст., виявлення особливостей теоретичних та емпіричних пошуків виховного ідеалу, з'ясування природи конфлікту ідеалів у листах інтелектуальної еліти України зазначеного періоду.

Початок ХІХ ст. ознаменований важливими геополітичними, ідеологічними, соціально-економічними перетвореннями в житті українського народу, що позначилися на змісті епістолярних джерел, які попри свою індивідуальну суб'єктивність у сукупності сприяють формуванню об'єктивного бачення трансформації виховного ідеалу України в досліджуваній період. У листах педагогічного змісту письменників, громадських та освітніх діячів України кінця ХVІІІ – початку ХХ ст. чітко виокремлюються основні змістові концепти – християнські й громадянські ідеали особистості, роду, родини, батьківщини, а також шляхи та перспективи їх формування. Однак у першій половині ХІХ ст. особливою темою педагогічного епістолярію можна вважати конфлікт як гостре зіткнення характерів і обставин, поглядів і принципів життя, задекларованих і реально діючих ідеалів. Прямо чи опосередковано рефлектуючи особистісні, міжособистісні чи групові конфлікти, листи відображають суперечності, зіткнення і протиборство самого адресата чи реципієнтів листування, відкриваючи таким чином особливий суб'єктивний погляд на певний ідеал, відхилення від якого (чи недосягнення) якого спровокувало конфлікт. З огляду на це можна говорити, що епістолярна спадщина України ХІХ ст. представила образ нової романтичної людини, виховний ідеал якої сформувався у процесі конфлікту «Я – суспільство». Романтичний герой листів і художніх творів цього періоду світ створених ним прекрасних недосяжних ідеалів протиставляє існуючій реальності. За висловом О. Гудзенко, він «трагічно роздвоєний, неврівноважений і віддалений від реалій буття», його виховного ідеалу суспільство не зрозуміло, не прийняло, відкинуло, і тому він «шукає розради у світі мрій і фантазій» [2, с. 454].

Подібне душевне сум'яття свого часу демонстрували послання І. Вишенського, в яких дивовижно перепліталися суспільно передові погляди з релігійно-консервативними, новітні з традиційними. Проте здебільшого м'які й «непротивленські» його ідеали та погляди на самовдосконалення й морально-освітню систему українські «братчики» не сприйняли, вважаючи, що в час загрози для національного існування слід вибирати більш радикальні методи боротьби, навіть «братися за меч». Відтак, повертаючись із батьківщини на Афон, І. Вишенський уже не був ані керманічем, ані трибуном, а лишень зневіреною відторгнутою людиною, яка не почувалася потрібною на рідній землі і тому прагнула повернутися у край панування чернечого ідеалу, служителі якого «про живе життя хотіли забути остаточно» [13, с. 9-10]. Така ж роздвоєність притаманна і виховному ідеалу І. Котляревського: Живучи «інтересами двох шарів людности» – поневолених та більш освічених, в першому І. Котляревський убачав більше чеснот, а в другому – вад. До знедоленого люду він виказував щирі прихильність, повагу й довіру і вважав святим обов'язком захищати його від безмежних і подекуди невинних вад вищого світу, до якого хоч і належав сам, однак висловлював ледь приховане вороже ставлення [11, с. 14].

У ХІХ ст. яскравий приклад такого «роздвоєного ліричного героя» містить епістолярна спадщина українського письменника, поета, драматурга, фольклориста,

етнографа, мовознавця, перекладача, критика, редактора й видавця П. Куліша. Його листування виразно рефлектує особисту драму людини, громадянина й митця. Критерії формування його особистого виховного ідеалу надто випередили свій час і трагічно дисонували із загальноприйнятими в Російській імперії вимогами до розуміння ідеальної особистості. Моральне приниження ув'язнення, неможливість повноцінно займатися улюбленою справою, відстоювати свої принципи, відкрито захищати власні ідеали зумовили роздвоєність його особистості. Він прагнув до творчого перспективного Петербурга, але в його національних ідеалах влада утледіла підбурювання до гайдамацького руху та реставрації Гетьманщини, вислала зі столиці, позбавила кар'єрного зростання, перетворила на звичайного поденника, а переслідування підірвали здоров'я й похитнули віру у благодетельність творчої столичної атмосфери. У листі до М. Білозерського (1953) П. Куліш змушений був написати: «Смерть жахливіша, ніж громадянська нікчемність і бідність; а мені потрібно щось вибрати, і я вибираю останні умови» [10, с. 96]. Оселившись на хуторі поблизу Лубен, П. Куліш намагався знайти логічне виправдання своєму перебуванню в провінції через обґрунтування переваг провінційного виховання молоді. Головною причиною морального занепаду сільського товариства він називав «віддалення молодих освічених людей із провінції» [10, с. 250], які «тікають із батьківщини, залишаючи її на поталу невігластва й холодної аморальності» [10, с. 251], замість того, аби особистим прикладом виховати кілька десятків добрих дітей. Письменник віддався упорядкуванню свого хутірського ландшафту, власноруч вирощуючи молоді дерева для свого лісу, мріючи про той час, коли густі віти його дубів зашумлять над головами юнаків, які «будуть жити в часи, сприятливі для успіхів суспільної моральності» [10, с. 272]. У листі до С. Аксакова (1855) він написав: «Мені іноді здається, що я народжений для того, щоб бути хорошим поселянином, і лише низкою помилок приведений до кабінетного життя» [10, с. 270]. Однак уже в листопаді неспокійна мистецька натура П. Куліша знову сумує за творчим Петербургом. У листі до М. Максимовича (1853) він щиро зізнається, що його життя «розбивається на частини». «У Петербурзі немає малоросійського повітря, – пише він, – а там немає надто багато того, що є для мене необхідним <...> Мені кругом зле, і я не знаю, де мені гірше» [10, с. 146]. Нерозуміння більшістю тогочасного суспільства виплеканого П. Кулішем ідеалу та карально-обмежувальні санкції влади за його поширення через творчу діяльність загострювали внутрішні особистісні суперечності письменника, вкотре доводячи залежність змісту й дієвості виховного ідеалу від зовнішніх ідеологічних упливів.

Така ж сумбурність і внутрішня роздвоєність особистості були наслідками не лише ідеологічних, але й особистісних конфліктів, що зокрема демонструють листи видатного письменника, громадського й освітнього діяча українсько-польського пограниччя Ю. Крашевського, змушеного в середині XIX ст. переїхати з родиною до провінційного Житомира. У ньому відкрито борються два особистісні ідеали: перший над усім підносить родинний і службовий обов'язок, вимагає усамітнення й провінційної тиші, а другий абсолютизує бажання творити, жадає публічності, виправдовує імпульсивний потяг до богемного столичного життя та «карнавальних забав, які так щиро не любив» [14, с. LXXVII.].

Роздвоєність і конфліктність пошуків ідеалу особистості демонструють і листи В. Короленка, письменника-публіциста, журналіста і громадського діяча українсько-польського походження. 1871 року він виїхав до Петербурга, де очікував знайти втілення омріяного ним виховного ідеалу в діяльних образах «справжнього студента» та «інтелігентного пролетарія» [5, с. 78]. Проте в Петербурзі на В. Короленка чекало перше велике розчарування – рожевий туман розсіявся й богемне студентське життя постало як «справжній комунізм веселого ледарства», в якому «справжніх» та «ідеальних» не було зовсім [5, с. 77, 102, 118]. Юнацьке розчарування підштовхнуло

В. Короленка до нових пошуків, результатом яких стала ціла плеяда образів: «шукача», «роздвоєних і бентежних», «борошнистих хробаків» – розчарованих, голодних і дратівливих осіб – та «золотих сердець» чи людей із «вірою в серці» – інтелігентів, які шукали зближення з народом і знайшли свій ідеал у тихому селянському житті.

Роздвоєння уявлень юнака про ідеал людини поглибило його виключення з університету за вільнодумство й участь у студентських виступах (1876). Заслання замінило В. Короленку «ходіння в народ». Тепер він очікував знайти ідеальних людей у патріархальній сільській громаді. Однак народ постав перед ним в образі темного мужика – «несвідомого пособника своїх гнобителів і несвідомого ворога своїх друзів», тобто повним антиподом очікуваного ідеалу. У листі до брата (1879) знову зустрічаємо неприховане розчарування. «Тут, брат, – пише він, – всі безпосередні черевні, тваринні інтереси. Народ із задатками, це правда. Однак досі ні найменших запитів морального чи розумового роду... Тут рутинна, терпимість, яка, звичайно, впливає з байдужого індіферентизму» [6, с. 48]. Своє перебування в Березових Починках письменник визначив як боротьбу і сутички колишньої віри й нових сумнівів. Село не виправдало його сподівань і тому він знову переніс свої пошуки образу «справжнього народу» до міста, які так само завершилися розчаруванням, відрефлектованим у творі «Несправжнє місто». Роздвоєність свідомості автора в пошуках істинного ідеалу, яка загострилася ще більше, приводить його до написання твору «Ідеалісти і реалісти», в якому схрещуються два різних уявлення про ідеал – крайнього мужика-радикала і ліберала-реформатора. Ідеальний образ «справжнього народу» було затьмарено «російським натовпом» – відсталою селянською масою, яка, попри всі злочини Олександра II проти свободи, продовжувала схилитися перед «ідеальною» постаттю «царя-визволителя». Листи без відповіді В. Короленка до А. Луначарського говорять про те, що його внутрішня роздвоєність не зникла, вона все більше розколювала свідомість письменника, який після жовтня 1917 р. змушений був шукати точки дотику власного християнського ідеалу з кривавим більшовицьким [4]. 1920 року народний університет у Полтаві влаштував ушанування дня народження В. Короленка, на якому прозвучали слова: «У Короленка – кров поляка від матері польки, кров українця за батьком, росіянина за вихованням. Нехай же зараз ці три народності зіллються, об'єднаються, як їх кров об'єдналася в ньому. Нехай припиниться громадянська війна!» [9, с. 160]. Очевидно, саме походження письменника пояснювало те, що всі трансформації його ідеалів не мали чіткого національного ідентифікатора, відображаючи перш за все загальнолюдський і християнський характер його уявлень про «справжню людину». По суті можна говорити, що єдиним ідеалом В. Короленка, який не зазнав змін, демонструючи міцність і дієвість в особі самого письменника, залишився ідеал діяльного християнина.

Яскравим прикладом тяжких «пошуків ідеалу» є листи українського драматурга, письменника й актора М. Кропивницького до нареченої А. Маркович, у яких він зізнавався, що серце його «пережило й відчуло безліч ідеалів, хоч і примарних». У одному з них (1881) він просив: «Вкажіть мені ідеал, у який можна було б повірити, і я впаду ниць перед ним». І в цьому ж листі визнавав, що його не існує, від чого «в мозку вічний хаос, вічний сумбур» [12, с. 189], з якими митець не міг змиритися, знову і знову шукаючи ідеал, загублений у безлічі орієнтирів і цінностей.

Дещо схожі думки знаходимо в листі Лесі Українки до подружки А. Макарової (1894), яка, як і багато українських учителів другої половини XIX ст., намагалася вписати власний виховний ідеал у систему виховних орієнтирів ідеологічно розбалансованого суспільства, шукала в Лесі Українки розради з приводу відсутності людей, які б поділяли її погляди. Однак педагогічний епістолярій письменниці є напрочуд обережним і виваженим. Вона не дає порад, не повчає, не наставляє, визнаючи, що шлях кожної людини до ідеалу є унікальним і залежним від безлічі обставин. «Я не знаю

як слід умовій Вашого життя і Вашої служби, – відповідала Леся Українка, – а через те не знаю, які поради практичні можу Вам дати про те, що слід би Вам робити, щоб наблизитись до Вашого ідеалу служіння людям» [8, с. 214-216]. У наступному листі (1894) поетеса закликала подругу бути обережною з ідеалізацією поглядів, думок, переконань і певних людей. «Ах, любя Антоїно Семеновно, – писала вона, – нащо Ви мене так ідеалізуєте? Я справді боюсь сього! Адже коли хто розчарується в своєму ідеалі, то зараз йому хочеться розбити сей ідеал за те, що він нібито брехав. Ну що, як Вам коли захочеться розбити мене? Звісно, Ви такі добрі, що не розіб'єте, та все ж мені се буде гірко. Мені не одні Ви казали, що при мені люди робляться луччими, – сьому я б хотіла вірити, бо се був би дуже щасливий дар. Все-таки не уважайте мене за ідеал, бо я не варта сього, скажу більше – ніхто не вартий сього, бо ідеал – се ідея, а не людина. Не вірте в мою ідеальність, а вірте тільки, що я Вас люблю і бажала б Вам справді «неба прихилити», та тільки не знаю, як се зробити» [8, с. 235-237].

У житті самої Лесі Українки, безперечно, були референтні постаті, за прикладом яких вона будувала цілі свого життя, як зокрема дядько М. Драгоманов. Однак рано сформована самостійність і критичність мислення міцно утримували її від створення кумирів. У листі до М. Драгоманова (1893) поетеса рішуче виступала проти виховання народу на основі християнського канону святих в інтерпретації тогочасної християнсько-педагогічної літератури. «Коли слухаю, як тут старі люди говорять про народну просвіту, – писала вона, – що, мовляв, «життя святих» – найкраща література для народу, бо вона розвива в народі дух героїзму, то мені так і хочеться лишню свічку в хаті засвітити, щоб світліше було. Хіба вони не бачать, куди сей «дух героїзму» доводить? Мальованці (сектанти – Л.Є.) виходять з їхніх героїв та наповнюють собою шпиталі для божевільних. Якби я могла, то я б віником вимела усе те «героїчне» сміття на смітник, там би йому лежати, а не людям голови туманити. [...] Погибель і нещастя наше сей героїчний напрямок в ділі народної просвіти» [8, с. 161-164].

Традиційна для педагогічного епістолярію XIX ст. роздвоєність авторського світогляду не оминула листування Лесі Українки. Однак у неї опозиція «тіла» й «духу» не стала причиною сум'яття чи непевності. Натомість помічена ще І. Франком роздвоєність її внутрішнього світу на «хвору слабосильну дівчину» й «поодинокого мужчину» в сукупності створили, за висловом Г. Левченко, «завершений міфологічний образ андрогіна, тобто цілісної досконалої творчої істоти, деміурга, котрий не є лише чоловіком чи лише жінкою з притаманними їм обмеженнями» [7, с. 14]. Український поет і літературознавець М. Драй-Хмара свого часу також зауважував, що під іменем Лесі Українка жило дві окремі істоти. «І коли одна тяжко й постійно хворіла, швидко йшла до краю свого існування у «царство тіней», – зазначав він, – тоді друга буйно розцвітала, кріпла й чарувала нас, прямуючи на величню гору, у небо, в царство світлих ідеалів» [3, с. 107].

Аналіз епістолярних джерел педагогічного змісту кінця XVIII – початку XX ст. дозволяє стверджувати, що основною рушійною силою теоретичного і практичного пошуку виховного ідеалу був конфлікт як сутичка міжособистісних переконань і принципів чи непримиренність існуючих у суспільстві ідеологій. Автори листів часто постають у ролі «роздвоєного героя», виховний ідеал якого сформувався в результаті критичної оцінки офіційних християнських і загальнодержавних ідеалів, усвідомлення їх формальності й нежиттєздатності. Однак уявлення нової української інтелектуальної еліти про виховний ідеал надто випереджали час. Поширенню його, з одного боку, перешкождала репресивна політика царського уряду, а з іншого – неготовність самого українського суспільства до активного захисту власних національних ідеалів. У пошуках виховного ідеалу особистості, відображених в епістолах зазначеного періоду, відбувалося формування його моделі, компонентами якої постають ідеал-мета, ідеал-процес, ідеал-особа. Особливе місце в епістоляріях відведено думкам про необхідність

кардинальних змін у соціальному оточенні, як ключової умови формування виховного ідеалу. Перспективним убачається здійснення аналізу теоретичних та емпіричних пошуків виховного ідеалу в інших его-документах ХІХ – ХХ ст. (мемуарах, щоденниках, спогадах тощо).

Література:

1. Бялый Г. А. В. Г. Короленко : [монографія] / Г. А. Бялый. – Л. : Худож. лит., 1983. – 352 с.
2. Гудзенко О. П. Конфлікт «Я – суспільство» на художній осі романтизму: особливості реалізації / О. П. Гудзенко // Літературознавчі студії : зб. наук. праць. – 2010. – Вип. 29. – С. 453–457.
3. Драй-Хмара М. Літературно-наукова спадщина / Михайло Драй-Хмара. – К. : Наукова думка, 2002. – 592 с.
4. Короленко В. Г. Письма к Луначарскому / В. Г. Короленко // Негретов П. И. В. Г. Короленко : летопись жизни и творчества (1917–1921) / под ред. А. В. Храбовицкого. – С. 232–268.
5. Короленко В. Г. Собр. Сочинений : [в 10 т.] / В. Г. Короленко. – М. : Худож. лит., 1953.– Т. 6 : История моего современника. – 1954. – 328 с.
6. Короленко В. Г. Полное собрание сочинений : посмертное издание / В. Г. Короленко. – Харьков; Полтава : ГИЗ Украины. – 1922.–Т. 50 : Письма. – 1923. – С. 48.
7. Левченко Г. Міф проти історії: Семіосфера лірики Лесі Українки : [монографія] / Галина Левченко. – К. : «Академвидав», 2013. – 332 с.
8. Леся Українка. Зібрання творів у 12 тт. / Леся Українка. – К. : Наукова думка, 1975. – Т. 10 : Листування (1876–1897). – 1978. – 542 с.
9. Негретов П. И. В. Г. Короленко : летопись жизни и творчества (1917–1921) П. И. Негретов / под ред. А. В. Храбовицкого. – М. : «Книга», 1990. – 288 с.
10. Пантелеймон Куліш. Повне зібрання творів. Листи / П. Куліш. – К. : Критика, 2005. – Т. II : 1850–1856 / Упор., комент О. Федорук. – 2009. – 672 с.
11. Пуцинський П. Службове листування І. П. Котляревського / П. Пуцинський // За сто літ : матеріали з громадського і літературного життя України ХІХ і початку ХХ століття / За ред. акад. М. Грушевського. – К. : Держ. вид-во України, 1927. – Кн. 1. – 305 с. – С. 1–15.
12. Слабченко Т. Автобіографія М. Л. Кропивницького / Тарас Слабченко // За сто літ : матеріали з громадського і літературного життя України ХІХ і початку ХХ століття / за ред. акад. М. Грушевського. – К. : Держ. вид-во України, 1927. – Кн. 1. – 305 с. – С. 187–199.
13. Шевчук В. Іван Вишенський та його послання / В. Шевчук // Вишенський Іван. Твори. – К. : Дніпро, 1986. – С. 3–16.
14. Pług Adam. Józef Ignacy Kraszewski (Życiorys) / Pług Adam // Książka jubileuszowa dla uczczenia pięćdziesięcioletniej działalności literackiej J. I. Kraszewskiego. – Warszawa : Drukiem Józefa Ungra, 1880. – 527 s. – S. I–CIV.

Єршова Л.М.

КОНФЛИКТ ВОСПИТАТЕЛЬНЫХ ИДЕАЛОВ В ПИСЬМАХ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ ЭЛИТЫ УКРАИНЫ ХІХ – НАЧАЛА ХХ СТ.

Предлагается анализ теоретических и эмпирических поисков воспитательного идеала в письмах педагогического содержания интеллектуальной элиты Украины ХІХ – начала ХХ ст.

Исследуется природа конфликта идеалов, отрефлексированных представителями различных идеологических векторов развития украинского общества.

Отслеживаются педагогические последствия несбалансированности воспитательных намерений государства, духовных потребностей интеллектуальной элиты и социальных ожиданий различных слоев подросийской Украины указанного периода.

Ключевые слова: воспитательный идеал, письма педагогического содержания, конфликт идеалов, подросийская Украина.

Yershova L.M.

THE EDUCATIONAL IDEAL'S CONFLICT AT THE LETTERS OF THE INTELLECTUAL ELITE
OF UKRAINE AT XIX – EARLY XX CENTURY

The analysis of theoretical and empirical search for educational ideal in the intellectual elite of Ukraine in XIX – early XXst centuries (M. Dragomanov, Y. Kraszewski, V. Korolenko, M. Kropivnitsky, P. Kulish, L. Ukrainka, T. Shevchenko and others) letters with pedagogical content has been done. The nature of the ideals' conflict through reflection by different ideological representatives of the Ukrainian society has been researched.

Pedagogical consequences of the state' unbalanced educational intentions, intellectual elite spiritual needs and social expectations of various layers of Ukraine's population during Russia's rule period have been traced.

It is shown that the main force motive behind the theoretical and practical search for educational ideal was a conflict as a interpersonal hassle of beliefs and principles or such of uncompromising ideologies existing in society. The authors of letters appear as «bifurcated heroes» whose educational ideal is formed through the critical assessment of officials (Christian and national ideals, awareness of formalities and non-viability). However, the idea of a new Ukrainian intellectual elite about educational ideals is too ahead of the time. The spread of those ideals was prevented by the imperial government's repressive policy and Ukrainian society unreadiness to actively protect their own national ideals. Personal search for the educational ideal reflected in the epistles of that period was the formation of its model, the which components appeared the ideal-goal, the ideal process, the ideal-face. A special place in epistolars given for the thoughts of need for fundamental changes in the social environment as a key condition for the formation of the educational ideal.

Key words: educational ideal, the letters of pedagogical content, the conflict of the ideals, Ukraine under Russia's rule.

УДК 378.046-021.68-051:502(09)

Жорова І.Я.*

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІВ
У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ У 80-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті розглянуто основні змістові форми професійного розвитку педагогів у системі післядипломної освіти у 80-ті роки ХХ століття.

Проаналізовано особливості курсової підготовки в інститутах удосконалення кваліфікації учителів; роботи щодо вивчення, узагальнення і розповсюдження передового педагогічного досвіду; підготовки педагогів до ефективного використання технічних засобів навчання. Як складова професійного розвитку педагогів також розглядається політична освіта педагогічних кадрів.

Розкрито основні форми роботи з молодими спеціалістами – такі, як школи педагогічної майстерності молодих вчителів та ради молодих педагогів.

Ключові слова: підвищення кваліфікації, педагогічні кадри, методична робота, передовий педагогічний досвід.

Інноваційні процеси розвитку інформаційного суспільства в поєднанні з соціально-економічними, політичними, культурними та іншими змінами, що відбуваються в Україні на початку ХХІ століття, вимагають суттєвих змін у різних сферах діяльності, і насамперед в освітній галузі.

Сьогодні, як і раніше, пріоритетом державної освітньої політики є створення умов для якісної підготовки педагогічних кадрів, здатних до творчої праці та професійного розвитку через створення цілісної системи неперервної освіти. Важливою ланкою

* © Жорова І.Я.*